

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..." (Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

IV. évfolyam 44. szám

2000 október

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a **II.** kerületi, **VI.** kerületi, **IX.** kerületi és **XI.** kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívtatn és hívtatlanul mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. 1. emeleti zeneterembe.

Október

Könyörgés az örmény liturgiából

Az örmény egyház az őszi vasárnapok egy részét úgy nevezi, hogy keresztfelmagasztalás (szeptember 14.) utáni vasárnapok. A legszebb vallási jelvények a faragott, csipkés kereszték. A keresztet említik a könyörgésekben is:

**"Lelkünk védelmére a Szent Kereszt nagy és hatalmas erejét kérjük az Úrtól!
- Add meg, Uram!"**

Ellentmondás talán, de sok tapasztalat bizonyítja, hogy a kereszt a győzelem jelvénye is tud lenni, csak erős hit kell a keresztthoz, amelyet erőforrássá változtathatunk, ha elfogadjuk Istentől, mint az Ő akaratának megnyilatkozását.

Dr. Sasvári László

dr. Csordás Eörs

protonotárius, kanonok, prímási irodaigazgató megnyitó előadása

(részletek)

Dr. Paskai László bíboros, Budapest-Esztergomi érsek, a Magyarörmény nemzetközi kulturális napok Budapesten című rendezvény-sorozat fővédnöke megbízottjaként Dr. Csordás Eörs protonotárius, kanonok, prímási irodaigazgató tartotta a IX. kerületi Dési Huber István Művelődési Házban a konferencia első előadását, szeptember 29-én. (Az előadás szövege a konferencia összes anyagát tartalmazó kötetben fog megjelenni, ezúttal kisebb rövidítésekkel közöljük.)

A Bíboros atya nevében sok szeretettel köszöntöm a megjelenteket, ő maga a milleniumi eseménysorozat miatt igen terhelt, és nem tudott személyesen eljönni...

Az volt a feladatom, hogy megmutassam az örmény, római katolikus közösség helyét az Egyházban. Talán az első és legfontosabb, tekintettel arra, hogy magam az Orlay-utcában lévő, ominózus kérdéssel éppen eleget foglalkoztam, és ami az én nézetem szerint egy nagyon

kristálytisza és világos dolog: elbitorlásnak a gyanúja áll fönt, tehát semmiféle jogi problémát nem látok benne, Másik kérdés, hogy mennyire megoldható ez a kérdés.

A hölgyek és urak bizonyára emlékeznek, hogy a Hittani Kongregáció nemrégiben, augusztus 6-án kiadta a "Dominus Jesus" kezdetű nyilatkozatot. Ez a nyilatkozat olyan volt, amelyre a sajtó azonnal felkapta a fejét, és elkezdte magyarázni. /.../

A Hittani Kongregáció nyilatkozata elutasít néhány, úgynevezett "relativista" elméletet. Ezek a "relativista" elméletek belopódtak napjaink gondolkodásába. Ami annyit jelent, hogy: "gyerekek, teljesen mindegy, hogy ki, milyen vallású, egy Isten van, aztán nyugodjunk meg ebben."

A Nyilatkozat azt mondja az Úr Jézus az egyetlen Üdvözítő, nem egyszerűen közösséget szervezett a hívekből, hanem Egyházat, üdvözítő misztériumot alapított. Ő maga van az Egyházban, és az Egyház Őbenne van. Ezért Krisztus üdvözítő misztériumának a teljessége az Egyházhoz is tartozik, mely elválaszthatatlanul kapcsolódik Urához. Miként egy élő test feje és tagjai különböznek bár, de el nem választhatók egymástól, úgy Krisztust és az Egyházat sem lehet összekeverni, sem szétválasztani, mert egyetlen, teljes Krisztust alkotnak.

A hívőknek vallaniuk kell, hogy az apostoli jogfolytonosságban gyökerező, történeti folytonosság van a Krisztus által alapított Egyház és a Katolikus Egyház között. Krisztus egyetlen egyháza, melyet Üdvözítőnk feltámadása után a Pásztor Péternek adott át, és őrá, meg a többi apostolra bízta terjesztését és kormányzását, és mindörökre az igazság oszlopának és erősségének rendelte.

Evilágban, mint alkotmányos és rendezett társaság, a Péter utóda és a vele közösségben élő püspökök által közösen kormányozott Katolikus Egyházban létezik... és itt hangsúlyozom a latin kifejezést: **subsistit in...** tehát abban áll fönn, abban létezik.

A "subsistit in" a **létezik** kifejezéssel a II. Vatikáni Zsinat kijelenti, hogy Krisztus Egyháza a keresztények megosztottsága ellenére, a maga teljességében csak a katolikus egyházban létezik./.../

Mit jelent a katolikus egyházhoz tartozni? Hármaskörrel kapcsolódunk a katolikus egyházhoz, ez a hit közössége, a szentségek közössége és a kormányzati közösség. /.../

(Az érseki hivatalvezető kanonok úr ezután az egyházszakadás) említette fel, majd így folytatta)

Emlékszünk a történelemből, hogy a Ferrara-Firenzei Zsinaton 1439. november 22-én az örmény egyesülés történik meg.

Az egyesülések olyanok voltak, hogy a püspökök elhatározták, de már annyira beleivódott az emberekbe a különbözőség, hogy nem fogadták el, voltak visszatérések keletre, nyugatra, majd Lembergben *(a mai ukrán Lviv - a szerk.)* megtörténik a híres egyesülés, únió, és ez most már kifejezetten az örmény egyházra vonatkozik.

Ha katolikus egyházzal beszélünk, a legtöbb ember - és ez Magyarországon természetes, mert a "latinok" vannak többségben - mindig a latin szertartású egyházra gondol. Ez azonban nem így van: a Katolikus Egyház több, úgy nevezett "sui iuris", tehát saját jogú egyház közösségét alkotja. Egy ilyen "sui iuris" egyháznak saját kultúrája van, saját rítusa, saját lelkisége, saját történelme van, s ezeket a Katolikus Egyház a legmesszebbmenőkig elfogadja. Még kormányzati szempontból is, amennyiben ezeknek a "sui iuris" egyházaknak az élén mindig pátriárkák állnak. Ezt nem nagyon tudják az emberek, de a "sui iuris" egyházak pátriárkái között ott van a római pápa is, aki a Nyugat pátriárkája. /.../

A "sui iuris" egyházak között vannak az antiochiai, az alexandriai, az arméniai, a khald és a konstantinápolyi. /.../

Így tehát az Örmény Római Katolikus Egyház egy "sui iuris" egyház a katolikus egyházon belül.

Természetes és világos, hogy megoszlanak a rítusok. Ez történelmi események folytán alakult. Ahogyan az örmények idekerültek, először Oroszország, majd Lengyel- és Erdélyország... tehát el kellett hagyniuk a hazájukat, és ott, ahova érkeznek, kisebbségben vannak. De az ő számukra is biztosítani kell, hogy a Krisztus egyetlen egyházához tartozhassanak, a saját rítusuk szerint.

Vannak olyan esetek, amikor nincsenek olyan sokan, hogy külön egyházmegyét lehessen a számukra biztosítani.

Ilyenkor Róma úgy rendelkezik, hogy ha van más, keleti szertartású hierarcha azon a környéken, akkor annak rendeli alá azt a közösséget - ebben az esetben az örmény részegyházhoz tartozókat. Ha nincs keleti rítusú hierarcha, akkor a latin szertartású hierarcha alá. Teljesen mindegy, mint mondtam, különböző rítusokról van szó. Persze, egy keleti rítus közelebb áll az örmény rítushoz, de (hiány esetén) latin rítus alá rendelik. Így történt ez Magyarországon is. 250 évvel az erdélyi események után, 1923-ban - és ez nagyon fontos! - a nyíregyházi, hajdúdorogi püspöknek nem volt egész Magyarországra joghatósága. Ez azért fontos, mert fölvetődik a kérdés, vajon miért nem a görögkatolikus püspöknek rendelték alá az örmény közösséget? Mert nem volt joghatósága az egész ország területére... /..I

Róma ezért az igen magasrangú Esztergom-Budapesti (az akkor még csak Esztergomi) érseket nevezte ki az örménység főpásztorává Magyarországon.

(A kanonok ezután elmondta, hogy Serédi Jusztinián érsek alapította a Budapesti Római Katolikus Örmény Lelkészséget, amely latin főpásztor alatt csorbítatlanul örmény rítusú maradt, majd Kádár apátúr elévülhetetlen érdemei nyomán az Orlay utca 6. alatt már plébániaként születik meg.)

Ebben a plébániában az örmény katolikus, római katolikus hívek vannak jelen. Azért hangsúlyozom a „római katolikus”, mert ezzel azt akarom hangsúlyozni, hogy a római pápa alá tartoznak. Vagyis a pátriárka a római pápa. Nem a szertartást akarom hangsúlyozni! Ettől a lelkiség, a történelem, a rítus, minden megmarad örménynek.

Ahhoz azonban ebben a közösségnek senkinek nincs joga, hogy ettől az (egyházi) kormányzattól elszakadva egy "sui iuris" egyházat hozzon létre, még kevésbé a római egyházközösségnek a helyén! Ezt így egyszerűen bitorlásnak lehet mondani. Ráadásul, amikor beszélek az illetőkkel, elmondják, hogy ők milyen római katolikusok! Ettől egy egyházzogásznak minden haja szála az égnek áll, és azt mondja, ilyen nincs. Arról pedig, amikor ők már az ortodoxia felé mennek, rendelkezik a Keleti Egyházi Kódex, amely az örmény egyháznak is kódexe: azt mondja, hogy az ilyenek ki vannak közösítve. /..I

Ettől a perctől kezdve azonban az illetőnek az Egyház tulajdonában sincsen semmi joga. Ez világos.

Azt kell mondanom, holnap megérhetjük, hogy valamelyik új közösség, például a "Nyújtsd ki kezed Krisztusért Egyház" (létezik ilyen), bejelenti székhelyének az Esztergomi Székesegyházat, és nem fogunk tudni vele mit csinálni! Mint ahogyan, sajnos, államtitkár úr *(a kanonok úr ekkor a jelenlévő dr. Visy kulturális helyettes államtitkár felé fordult)*, a jelen esetben sem igen tudunk mit csinálni, márpedig semmi különbség az Esztergomi Székesegyház és az Orlay utca 6. között! Ezt hangsúlyozom és nem véletlenül mondtam végig ezt a gondolatmenetet, mert **mind a kettő ugyanannak az Egyháznak a részegyháza, helyi egyháza!** Az, hogy amaz a templom nagy és a plébánosa római rítusú - az nem jelent semmit. Hiszen az örmény katolikusoknak ugyanazok a jogaik vannak a katolikus egyházban, mint a latin rítusúaknak. /..I

(Milyen beleszólása van ebbe a bécsi mechitaristáknak? Mindenütt vannak szerzetesrendek - folytatta dr. Csordás Eörs - keleti és latin rítusokban egyaránt. A keleti rítusokban gyakoribb, hogy szerzetesek közül választanak püspököt, mert nőtlen. A Róma által elismert

szerzetesrend tagjai lelkipásztori munkát végezhetnek. Ha egy közösséget egy szerzetesrend lelkipásztori vezetésére bíztak, mint az Orlay utcát a bécsi mechtaristákra, attól még a **plébánia főhatósága a területileg illetékes püspök marad.**)

Tehát nem a szerzetesközösség vezetője irányítja a plébániát, hanem a helyi főpásztor.

Ha tehát az Orlay utcát nézem, amely a mechtarista rendre volt bízva, az nem azt jelenti, hogy a bécsi apát rendelkezik - továbbra is Magyarország primása rendelkezik.

Róma is látta ezt a problémát és a Bíboros atya is jelezte a Keleti Kongregációban, hogy mik vannak itt, és hogy Magyarországon be lehet jelenteni bármelyik templomba egy új egyházat és azt be is írják. Ezt az anomáliát fölismerte Róma és Silversini bíboros úr írt, hogy visszarendezték az egykor lévő rendet, és Bécsét és Velencét újra összekapcsolták. Jelenleg a velencei főapát a rend főapátja.

Hogy mit tudunk csinálni a jelenlegi helyzetben, azt azért nem tudom megmondani, mert a Bíboros úr írt a Magyar Köztársaság Bíróságának, amelyben tiltakozott az ellen, hogy egyik templomába bejelentsenek egy egyházat.

Elnézést, államtitkár úr, hogy ezt a szót fogom használni, (*Csordás kanonok ismét dr. Visy Zsolt felé fordult*), de kapott egy pimasz választ, amelyben az állt, hogy "kérem, ez be van jelentve és ezzel kész". Amikor olvastam a levelet, elállt a lélegzetem. Ilyen levelet Magyarország primása még a történelem folyamán nem kapott, de még a kommunizmus alatt sem.

Azóta is folynak a tárgyalások és megpróbálunk valamit tenni, de azt látjuk, hogy a másik oldal közben nagyon előre tör - és megtévesztő módon! /../

Mindezek elmondásával hangsúlyozom, hogy először is a főpásztornak a jogait védem, - ez a dolgom - az örmény, római katolikus, magyarországi közösséget akarom védeni és szeretném védeni.

És ígérem, hogy a továbbiakban is azokat a lépéseket, amelyeket meg tudunk tenni, hogy az Orlay utca világosan, kristálytisztán római katolikus plébánia-közösség legyen, meg fogjuk tenni! - fejezte be dr. Csordás Eörs kanonok úr nagy tapsal fogadott előadását.

Gondolatok egy mise és egy múzeumlátogatás körül

Meghallgattam dr. Csordás Eörs kanonok úr előadását: ami az Orlay utcát illeti, bitorlás. Nem én mondom, hanem dr. Paskai László bíboros, primás nevében dr. Csordás Eörs protonotárius, kanonok, primási irodaigazgató.

Az értelmező szótár szerint "bitorlás": jogtalanul birtokol, jogtalanul használ valamit, jogtalanul ráteszi a kezét valamire, ami nem az övé, stb.

Mise előtt láttam a templomban kitett Ararát c. újság 2000. szeptemberi számát: a harmadik oldalon A.A. átveszi a kitüntetést a parlamentben. Mi ez? Bitorlókat tüntetnek ki, mások javainak jogtalan használóit?

Tudom, hogy egy miniszternek protokolláris kötelességei is vannak. Nekem szerencsém, hogy már évek óta nem kellett A.A.-val kezemet fognom.

A kanonok úr szavai szerinti "elbitorlást" egy "azonos hitelveket valló lelki közösség" műveli (ez a Magyarországi Örmény Egyház alapító iratában olvasható meghatározás.) Tehát ők közösen, együtt bitorolnak.

Nem vádoló, csak elgondolkodom. Mint Issekutz Sarolta férje, igen sok rendezvényen vettem részt. Eszembe jutnak azok a napok, amikor Ádám hegedűjét, Karine zongorájátékát hallgattuk és büszkén dagadt az én nem örmény mellem is... büszke voltam, hogy ilyen emberek közösségével állok kapcsolatban. Vagy a többi kedves ember, akivel a rendezvényeken találkoztam és jót beszélgettünk: Sólyomvári György, Szárkiszján Ádám, a négy csodálatos gyermeket nevelő Dér Tibor és felesége, meg a többiek.

Az emlékeket elborítja a felhő: a bitorló zászlaja alá álltak és háttérrel szolgáltatnak a törvénytelenységhez. Bevallom, mindig eszembe fog jutni ez a felhő, ha a jövőben kezet kell fognom velük.

Gondolni kell erre, legalább egy pillanatig, mielőtt kezet nyújtunk nekik.

Nem vádoló, csak elgondolkodom.

Személyesen vettem részt az egy héttel a rendezvény előtt tartott előkészítő tárgyalásokon, amikor Páter Hovagimian kioktatott, hogy a plébánia használatával kapcsolatban a rendfőnökkel folytatott korábbi levelezés és engedély érvénytelen. Ő maga, P.V.H., kijelölt plébános rendelkezik arról, ki és mikor léphet be a plébániára, a múzeumba.

Nem járult hozzá, hogy zártkörű fogadás és kulturális műsor legyen a plébánián. Ha ez így van, tudomásul vettük, és módosult a program. A fogadás és a kultúrprogram átkerült a Bocskai útra. Tudomásul vettük, hogy P.V.H. az úr a maga kis dombján.

Csakhogy... Mit láthattunk ezek után vasárnap?

Szól a telefon: ugranak a szőrös fiúk és érkeznek az Orlay utca elé. Közben P.V.H. miséznek! Ő tehát biztosan nem adhat engedélyt, hogy a fiúk bemenjenek a plébániára. A szőrös fiúk minden engedélykérés nélkül bevonulnak, kivonulnak, járnak ki és be, le és fel. P.V.H. miséznek.

Ki az úr azon a bizonyos dombon? Ezek szerint mégsem P.V.H.

Nem vádoló, csak elgondolkodom.

Állok az Orlay utcában a templom udvarán és elnézem Betegh Kamillt, aki meghajlott a több mint 70 év súlya alatt. Eljött a templomba, hogy megnézze azt a nagy, görbelábú asztalt, amelyet a nagymama adományozott a plébániának, Kádár Dániel plébános idején. Felnézek a felső udvarra: sötét, szürös szemű, zsebre dugott kezű, szabadidőruhás kaukázusi fiúk közül A.A. mosolyog le a tömeg felé. Visszanézek az idős Betegh Kamillra: meglátja-e nagymamája görbe lábú asztalát?

Nem látta meg.

A plébániára nem lehetett bemenni. Oda bezákóztak a szabadidőruhás kaukázusi fiúk, akik nem is értették: mit akar a hajlott hátú öregember? Van-e joga valamit akarni?

Nem vádoló, csak elgondolkodom.

Egy telefon: máris három civilruhás rendőr ugrik az Orlay utcába. "Állampolgári bejelentés érkezett, valaki fél valamitől."

Valaki fél, hogy a hajlott hátú öregember megtámad egy szürös tekintetű azeri fiút, akiből majdnem tizenöten vannak már a plébánián, minden lépcsőfordulóra jut belőlük egy-kettő.

Tévében hallottam a rendőrségi szóvivőtől: a rendőrség csak akkor avatkozik be, ha vér folyik.

De ha a "más tulajdonát jogtalanul használó", ám megfelelő ember telefonál, akkor a rendőrség azonnal jön és sötét, azeri fiúkat véd a hajlott hátú öregember esetleges támadásától. A rendőr kezében a rendezvény szervezőjének írásos megrendelése, amelyet az Örmester Kft. kapott, hogy a szentmise utáni zártkörű beszélgetés a papokkal, és a múzeumlátogatás előre egyeztetett rendjét biztosítsa. Semmi templomfoglalás! ...csak

imádkozni, múzeumot nézni és a templom jövőjét meghatározó beszélgetést folytatni a plébánossal.

Máshol gyakran akkor sincs ott a rendőrség, ha vér folyik, itt azonnal hárman vannak, mert egy hajlott hátú öregember szeretné látni nagymama ajándék asztalát és szeretné megbeszélni plébánosával, hogy válasszanak egy törvényes gondnokságot.

A rendőr az öregembert védő biztonsági embert figyelmezteti: semmilyen körülmények között sem léphet be a kapun... Nem védheti meg az öregembert a bitorlótól.

Hogy mi védi a hajlott hátú öreget a 10-15 azeri fiútól, akik egy része nagy, fekete limuzinnal, más része 30 milliós fehér V-rendszámú Mercédesszel érkezett, a többiek egy rozzant mikrobuszal hozták (talán a menekülttáborból...?). Eszembe jut, hogy ahonnan ezek a fiúk jöttek, ott még a parlamentben is géppisztollyal intézik el a dolgokat. Hiszen az egy másik ország.

Nem vádolok, csak elgondolkodom.

Eszembe jut, hogy 56 őszén, Budapest határában álltak a szovjet tankok, várva a hívó szót. Közben beszélgettek a magyarokkal. Kiderült, úgy tudták, a Szuezi csatornánál vannak... Vajon, a szúrós szemű kaukázusi fiú tudja-e, hogy ő a "betolakodó, hajlott hátú öreg ember támadásától" védi a 100 kilogrammos, összekulcsolt karral, diadalittasan lefelé szemlélődő bitorlót?

Nem hiszem, hogy tudja. Magyarul egy szót sem tud, oroszul, örményül pedig csak megtévesztő tájékoztatást hallhatott.

Eszembe jut, hogy A.A. ugyanazt tette, mint az, aki behívta az oroszokat, hogy saját hatalmát szovjet szuronyokkal és tankokkal biztosítsa.

Nézem a fél kezét folyvást zsebében tartó azeri fiút, vajon mit szorongat? Talán tudatlanul áll A.A. háta mögött, mellett?

Lehet, hogy semmit sem tud, de sajnós, ez rajtunk nem segít, mint ahogyan az sem segített rajtunk, hogy a Budapestre irányított szovjet kiskatonának azt mondták, Szuez alá viszik.

Egyetlen remény villan fel bennem: a szovjet uralom is megszűnt egyszer, bár sok áldozattal járt. Kádár János kivégeztette az "ellenzékét", annak vezetőit.

Nézem a templom előtt "szervezkedő" feleségemet, szervezi, kik, hogyan, milyen csoportokban juthatnak be a múzeumba. Bízom a Jóistenben, hogy a történelem nem ismétlődik meg ugyanúgy.

Nem vádolok, csak elgondolkodom.

Elgondolom, hogy az alig néhány éve itt lakó és még magyarul semmit, vagy keveset tudó örmény menekült, bevándorló, aki elhagyta hazáját, szeretett szülőföldjét, talán nem is ilyen, amilyennek én most látom. Lehet, hogy nem rohanna az ablakon át ajtóstul a házba, csak kopogtatna és befogadást várna, segítséget a beilleszkedéshez. Ő talán nem is „bitorló” szándékkal áll ott, a felső mellvédnél. Csupán félrevezették és azt mondják neki: "itt vannak ezek a ..., akik el akarják foglalni a **MI** tulajdonunkat."

Lehet, hogy ő ott fentről bennünket tekint betolakodónak, bitorlónak, magánlak-sértőnek? Ezt sulykolják neki. Talán, ha ismerné az igazságot, lejönne és azt mondaná az öreg embernek: "Örülök, hogy megismerhettem, mert tudom, hogy ön a híres Czetz tábornok rokona, akire AA olyan szívesen hivatkozik! Kérem, fáradjon be, üljön a nagymama görbelábú asztalához, álmodozzon a régmúltról! Én pedig majd később, talán holnap, bekopogok és kérem, hogy ez a közösség, amely 800 év után is örménynek vallja magát, fogadjon be."

Lehet, hogy ő is normális erkölcsű és érzületű ember.

Őt itt most saját akarata és szándéka ellenére egyszerűen bitorlónak mutatják. Lehet, de én ezt nem tudom... Csak nagyon sajnálom, hogy nem valósulhatott meg az az álom, amellyel a kisebbségi tevékenység indult, hogy egyik fontos célkitűzésünk az újonnan betelepültek befogadása a közösségünkbe. "Befogadás" - mondom, ahogyan Apafi is tette három évszázada. Csakhát az örmények akkor **megvették** azt a területet, hogy Szamosújvárt

építsenek, s nem **elvették**. Sajnálom, hogy nyelvi akadályok miatt nem ismerhetik meg az igazságot, a valóságot. Az hogy erre, a hazáját elhagyni kényszerült örményre úgy nézek, mint bitorlóra - az bizony a közvetítő A.A. és tettestársai felelőssége, és mindazoké, akik hallgatnak. Sajnos, ezek után ők fekete bárányok lettek, talán saját akaratuk ellenére. Talán. De az biztos, hogy a Czetz-rokontól, a hetven feletti Betegh Kamilltól megvédték a múzeumot.

Nem vádolólok, csak elgondolkodom.

Balogh Jenő

Színek, vélemények, pillanatok

A magyarörmény nemzetközi kulturális napok egyik leggazdagabb művészi eseménye volt a Budai Fonó Zeneházban tartott emlékműsor *1849 október 6. Arad* címen (erről a lap más helyén olvashatnak). Az utána következő, állófogadás-jellegű vacsorán néhány résztvevőnek egyetlen, rövid kérdést tettünk fel: - Hogy érzi magát a két fárasztó nap után?

ifj. Kabai Ferenc református lelkész, Szamosújvárról:

Jól éreztem magam. Az, amit az erdélyi és magyarországi magyarörmények csinálnak, az jó - intellektuálisabb is egy ilyen rendezvény, az elhangzó előadások és a bemutatott műsorok, mint amit általában tapasztalunk.

Fancsali János zenetörténész, a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke:

Remek és hasznos volt a konferencia - sikerültnek vélem, mert a táguló érdeklődési kör is minősíti ezt a munkát.

Kalamár György színművész, Sepsiszentgyörgyről: Számomra a legfontosabb a haza, a hit, a család - Issekutz Sarolta és az EÖGYKE számomra a családot képviseli bizonyos értelemben, fontos lett. És az is lényeges, hogy én magam úgy érzem, itt engem is családtagnak tartanak.

Bálintné Kovács Júlia, a kolozsvári Arménia Örménymagyar Baráti Társaság megbízott elnöke:

Elégedett vagyok és erdélyiségünkre büszke. Gyergyószentmiklóstól Brassóig jelenlévő közösségeink magas színvonalat nyújtottak (előadásokat, hozzászólásokat, művészi fellépéseket).

(A mindig kedves és lendületes Julikát vasárnap is megkérdeztük, miután túl voltunk a misén s a mise körül és utána történt dolgokon):

Először riadt és keserű voltam. Hiszen örültem a biztonsági örök jelenlétének, mert volt már ott bizonyos emberekkel kapcsolatban csúnya tapasztalatom...

Ez a botrány olyan, mint a tyúkszem, amely régóta fáj, hiába próbáljuk titkolni, egyszer csak begyullad. Talán az Egyház felébred végre, hogy tenni, lépni, védeni kell, mert örménymagyar őseink mindezt látva most forognak a sírjukban...

ifj. Zakariás Péter Csíkszépvizről: Nagyon jól érzem magam - feltöltődtem, tanultam, láttam, hogyan lehet s kell efféle műsorokat, rendezvényeket szervezni, bonyolítani - hogy otthon tudjam kivitelezni - ha mintának tekintem ezt a két napot - mert amúgy, nem nagyon van, kitől tanulunk.

(Ugyanez a kérdés vasárnap, a búcsúvacsora közben, s a válasza):

Egy világ omlott össze bennem.

Ajtony Gábor gyógyszerész, a Csíkkörzeti Szentháromság Alapítvány elnöke Csíkszeredából: Elragadtatással tapasztaltam a jó szervezést és azt a gondosságot, amivel az erdélyi vendégeket körülvették, ezt az odaadást... De nagy fájdalom ül a lelkemben az Orlay-utcai templom, a hitvallás körüli zűrzavar miatt - ez lehetlenség...

(Ajtony Gábor ekkor még csak dr. Csordás Eörs pénteki előadása alapján értesült a helyzetről.)

Kruzniczky Keller Rozália, az Arménia Örménymagyar Baráti Társaság tagja Kolozsvárról:

Odahaza ennyi esemény, ilyen hosszú napok után már holtfáradt volnék, itt viszont nem érzek fáradtságot.

Calinescu János, az Erzsébetvárosi Örmény Alapítvány elnöke:

Jól érzem magam, ilyenkor nagyon sokat látok, tapasztalok. Ha van időm, lehetőségem, egyébként is mindig jó szívvel jövök Budapestre.

Volt egy klubest...

A Fővárosi Örmény Klub szokásos, szeptember havi klubestjét talán kissé "beárnyékolja" a konferencián tapasztalt sok, magas minőségű esemény és élmény. De ne feledjük: volt klubest, még hozzá - mintegy "hangulati előkészítőként" - az erdélyi örménymagyar identitástudatnak szentelve...

Az est fénypontját a Kali Kinga által készített film bemutatója képezte. Ezt Gyergyószentmiklóson forgatták, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az EÖGYKE, a VI, IX. és XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok anyagi támogatásával. A másik Szamosújvárott készült 1999-ben, kolozsvári forgatócsoport munkájaként.

A Klub háziasszonya beszélgetést is folytatott Kali Kingával, aki elmondta, hogyan kezdett a téma iránt érdeklődni. Érdekes és különös módon, azok a kérdések, amelyeket évek óta durva tüskéként szegeznek a magyarrá vált, de örmény tudatukat, identitásukat őrző közösségeknek, a gyergyói magyarörményeket - mondhatni - egyszerűen hidegen hagyják.

Gyönyörű magyarsággal mondja az egyik, megszólaltatott:

- Mi örmények vagyunk s kész.

S ő, a háromszáz éve odatelepültek leszármazottja nem lát ebben problémát. Mondja ezt - ismételjük - szépen, magyarul. Igaz, ő még tudja örményül (ó-örményül) a Miatyánkot is, de nem hihető, hogy például az Olimpia eseményeiről képes volna elbeszélgetni örmény ősei nyelvén.

A véletlen hozta úgy, hogy a klubesten, szeptember 21-én bevezetőül elhangzott egy igen aktuális hozzászólás is. Aktualitását a klub kezdete előtt másfél órával (tegyük hozzá: az ekkor már régóta meghirdetett III. Egyházi Konferencia kezdete előtt nyolc nappal) éppen akkor délután az MI-es Rondó című műsorában elhangzottak nyújtották.

Kérdés tehát, hogy "véletlen"-e a véletlen. A hozzászólást közöljük:

Nemzetek, olimpiák és etnobizniszek

(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klub szeptember 21-i találkozásán, délután 17.20-kor)

Folynak az olimpiai küzdelmek a nagyvilágban.

Nem egyszerűen arra gondolok, ami jelenleg Sydney-ben történik, bár magától értetődően adódik a párhuzam. Azoktól a jelenlévőktől, akik nem különösebben érdeklődnek a sport iránt, megértést kérek.

Hogy mégis a párhuzamnál maradjunk: gondoljuk meg, hogy az olimpiai játékok, amelyek most a Föld másik felén folynak - nem a sport világának ünnepét jelentik, hanem annál jóval többet. Az emberiség ünnepét jelentik, mert bármit is hallunk pénzről, doppingról és egyéb zavaró dolgokról, mégis szeretnénk azt hinni, hogy tart *a tiszta küzdelem*.

Szükségeink van erre a hitre.

Ezért mondhatjuk, hogy az olimpiai játékok valamiféle emberiségi ünnepet jelentenek. Ha pedig közben a "mienk" győz, dobogós helyezést ér el, persze, hogy ünnep. Mi, akik nem az úszómedencében, nem a vívópáston, nem a futópályán töltjük életünk jó részét, úgy érezzük mégis, hogy **mi magunk** úsztuk meg legjobban a távot, **mi** vittük be a győztes szűrést, mi szakítottuk át elsőként a célszalagot.

Vannak a mindennapi életben másféle ünnepek is, például az évfordulók, amelyek a számok mágiájára hasonlítanak: **száz** éve történt, **kétszázötven** éve történt, **háromszáz** éve telepedtek meg őseink Erdély földjén, ezer éve született a magyar államiság, kétezer éves a kereszténység...

Mindez majdnem a véletlen kérdése. Lehetne egy adott dátum két évvel későbbi, vagy egy évvel korábbi is... Az olimpiai küzdelmek azonban - hála Istennek - négyévenként, rendszeresen megismétlődnek. Nem kell az ünnepre és a küzdelemre kerek ötven, száz, vagy ezer évet várni.

Évfordulóktól függetlenül s egyáltalán nem ünnepi külsőségek között folyik azonban egy másik olimpia is: ez látszólag soha sem jár dobogóval, himnusszal és zászlófelvonással.

Küzdelemmel viszont igen.

Még hozzá - továbbra is a sportok hasonlatánál maradva - labdajáték folyik. A labdát nekünk már feldobták, amikor először büntetlenül elhangozhatott a kijelentés: **az az örmény, aki örményül tud**. Magyarországon hangzott el, nem az Ararát tövén...

Számtalanszor beszéltünk már arról, hogy ki micsoda, hogy mi erdélyi örmény gyökerűek vagyunk, hogy mi magyarörmények vagyunk. Hogy Isten adta s Alkotmány-adta jogom annak vallani magam, aki vagyok.

Ma, szeptember 21-én délután a Magyar Egyes műsorán ismételten elhangzott az egyetlen szájból, amelyre a látszat szerint Magyarországon örmény ügyekben odafigyelnek - vagy amely száj ma Magyarországon örmény ügyekben hangot kap:

- *Ha a határon kívüli magyaroktól megkívánható, hogy tudjanak magyarul, akkor a határon belüli nemzetiségektől is megkívánható, hogy ismerjék az anyanyelvüket.*

Valamint: - *El kell dönteni, hogy lengyelek, ruszinok, görögök, örmények, vagy magyarok vagyunk-e.*

Ismétlem: 2000 szeptember 21, 15.05-kor, a Rondó műsora.

Etnobiznisz van: csúnya nem-örmények kihasználják a helyzetet és örménynek adják ki magukat, pedig még nem is jártak az Ararát tövénben.

Föl kell tételeznem ezek szerint, hogy önök itt mind, legalábbis, akik EÖGYKE-tagok, jól felfogott anyagi érdekükben vallják magukat örmény származásúnak.

Folyik az etno-olimpia. Nem Sydneyben, hanem Magyarországon.

Egy hét múlva kezdődik a III. egyházi konferencia, amelynek címe "*A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonban régen és ma*". Egy hét múlva kezdődnek a *Magyarörmény Kulturális Napok*. Legyen ez a mi vívópástunk, a mi úszómedencénk, a mi futópályánk. A mi küzdelmünk, amelynek a végén dobogó nincs, de talán egy kicsike himnusz a saját lelkünkben felhangzik. (Miközben folyik a csúnya "örményezés". Személyes deklarációm: ötven százalékban örmény származású vagyok, a XIX. század során elmagyarosodott, örmény gyökereire büszke, hagyományait őrző erdélyiek

sarja. Családi nevem Dávid, amely név Szongott Kristófnál is jegyzékben szerepel, mint örmény családnév. Ha nem apám a vérségileg száz százalékos örmény, hanem anyám, akkor akár Jagellónak is hívhatnának, - s mégis, ugyanígy, ötven százalékban örmény volnék, érzésem és meggyőződésem szerint száz százalékban erdélyi gyökerű magyarörmény. Deklarálom: nem vagyok hajlandó "eldönteni", magyar vagyok-e, vagy örmény. **Nincs mit eldöntenem.** Azt sem fogom eldönteni, vajon az apám fia vagyok-e, vagy az unokám nagyapja, ugyanis **mindkettő** vagyok. Egyszerre. Az apámat már eltemettem, de ha csak az unokám nagyapja volnék, akkor árvaházi volnék.

Nem akarom önmagamot árvaházivá vallani.

Amúgy meg, jut eszembe: nem az-e a helyzet még mindig, hogy nekem, neked, nektek, a háromszáz év alatt magyarrá vált magyarörményeknek köszönhetően lehet örmény nemzetiség s jártathat szájat az, aki éppen az imént, tíz-húsz-hetven éve érkezett ide?

dcs

Keresztes Zoltán

Az erdélyi örmény KERESZTESEK családfája

III. rész.

A Keresztes-család történetéről annyit tudunk, hogy a név a beköltözéskor az ősi Kehes név volt. Szongott Kristóf Genealógiájában "Keleten is előforduló családnév"-ként sorolja fel, s az örmény Házarábéd török megfelelőjéből vezeti le. Ez pedig szerinte: Kheáheá, jelentése: procurator domus, praefectus. Ez utóbbi török szó hasonult át az örmény Kehessé, majd tovább magyarosodott Keresztessé. "A Kehes-család vezetéknéve: Gergely" - írja Szongott. Amint a mellékelt leszármazási táblázat is mutatja, a család első, ismert ősenek neve szintén Gergely volt, "aki született körülbelül 1696-ben, valahol Erdélyben, a beköltözés után" - ahogyan ez a szamosújvári anyakönyvben áll.

A család névtörténetében érdekesség, hogy Szamosújvár 1700-ban kezdődő felépítése után, a legelső összeírásnál, valamint az 1728-as, első nagy tűzvész alkalmával készített listán már Keresztes névvel szerepel a család - egyesek azonban megtartották eredeti Kehes nevüket. A kezemben lévő születési bizonyítványon (Kehes Simon fia, Bogdán születési bizonyítványa 1766-ból) az Észrevétel rovatban ez szerepel: "Kehes alias Keresztes". Eránosz Veronika házasságlevelén 1798-ból, valamint Veronika és Bogdán házasságából született fiúk, Keresztes Antal keresztlevelén (Szamosújvár, 1814) szintén ugyanez áll.

Folytatás következik

Lászlóffy Aladár

2000. október 6.

"A múltat még Isten sem tudja megváltoztatni". Ezt már Arisztotelész is idézetként veszi át az előtte élt Agathontól. Emberi kísérletek ugyan történtek és történni fognak, míg a világ világ, annak a hervadt áligazságnak a nevében, amit a közbölcsesség már ki tudja hányadik török, habsburg, kuruc, labanc, forradalmi vagy ellenforradalmi rezsimváltás előtt fogalmazott viccé, szakállas jelszóvá: "Ezután minden másképp volt!..."

Hűvös reggel lehetett 1849 október 6-án. Azok számára, akiket a Gondviselés örökre főszereplőkké nevezett ki, bizonyára a lelki megpróbáltatás mellett a hideg is ott kísértett a

szekéren, az osztrák őrség sorfala közt néma menetben a vesztőhelyre vonulóban. De a tisztí uniformison túl ki hallott felhajtott galléros, kiskabátban ballagó elitéltekről. Talán később, a második világháború poklaiban, és ezt követően, új kivégzési világdívatok idején. Mert másképpen őrzi meg méltóságát a lovagiasan, pusztán hazájától, életétől, szeretteitől való megfosztásra ítélt fogoly, mint akit előzőleg péppé vertek. Mondják, hogy 1794-ben Párizs előbbi forradalmár polgármestere, Bailly is sorrakerült egy januári reggelen, s mikor egykori elvbarátja gúnyolódott, hogy most bezzeg reszket, csak annyit válaszolt, hogy a hidegtől van, nem a félelemtől. Annyi mindent megőrzött róluk mégis az utókor; a mi aradi vagy pesti, kolozsvári és más szürke börtönerődök udvarán kivégzett vértanúinkról efféle lényegtelen, bár emberi momentumot csak a restauráló, a beleérező képzelet tartalmaz. Valamint azokat, az ugyancsak kizárólag eszmei értéket képviselő statisztikákat, hogy milyen arányban voltak köztük akár olyanok is, akik az eszmét szolgálták, viszont a nyelvet sem tudták. Mi számon tartjuk, akár büszke arálynak is tekinthetjük, hogy Aradon a 13-ból kettő: Kiss Ernő és Lázár Vilmos örmények voltak. Magyarörmények. "Szép deputáció megy az Úristenhez a magyarok ügyében" mondta állítólag egyikük. Ha igaz, ha nem, mi, mai átgondolók itt foghatjuk rajta egyszerre a történelmen való szépelgés pátoaszát és jellegtelenségét: a magyarok ügyében ők nem intézhettek már semmit, **akkor már** nem.

"Magyar sorskockákon ez ígygen döntődött" - mondja ki később Ady Endre. Azelőtt bizony évszázadokig intézték az efféle, nagyobb delegációk a haza sorsát, például Zrínyi és Frangepán, meg Nádasdy, és azóta is hányszor!

A kérdés mindig ez, hogy a nagy alkalmak idején a lehető legtöbbet kell megpróbálni, tárgyalásos alapon, avagy a tömegek erejével ostromolni meg a jövőndöt. Ám a történelem tanúsága szerint a torok-vihar elültével lehet, csak könny és pernye marad, nem haladás. Egyiket Széchenyi, másikat Kossuth nevével hozzuk mindörökre kapcsolatba. A tények mindkét irányzatot érvényesnek fogják tekinteni, míg helyüket kereső emberi társadalmak lesznek a földön. És nincs olyan nemzeti jellem, nemzeti nyelven kifejezhető eszmény a világon, amely elutasítaná a szabadságot.

Emberek, akiknek fejében csak annyi feszült valaha, amennyit a zsoldárok elősorolnak, már szembe mertek feszülni Rómával, császáraival, Pilátusaival és légióival, meg vadállatokkal tele cirkuszaival. A harc tartalma alig változik, a kivégzőosztagok az igazán változatosak.

Mindezen dolgok, folyamatok, törvényszerűségek közül sok csakis később, madártávlatból válik láthatóvá, ott közel átélőik ezek nyilvánvalósága nélküli tudatban halnak ki, szakadnak, szoknak bele.

Az "Akasszátok fel a királyokat..." radikális plebejussága még az előző század végén a Batsányi-féle "Jertek, hogy sorsotok előre nézzétek - Vigyázó szemetek Párizsra vessétek" programjára felel, miszerint "Ti is, kiknek vérét a természet kéri: hív jobbagyitoknak felszentelt hóhéri..." Ez akkor, egyetemes európai találmány volt. Eurokonform, ahogy ma mondanánk, amely az **Aranybullától**, Bánk bános tagadó toporzékolástól, Koncz, a kemény vitéz vérpadi szerepétől jóval a XX. század közepén túl, ott van történelmünkben is. Az Úr e programjához a világdemokrácia apostolaként egy költőt, Petőfi Sándort küldte ki nevünkben! 1848-49-ben ezzel is egy világcsúcsra adott alkalmat számunkra: mit ér az eszme, a poézis, a kultúra hordereje és motorja, a költő. Túrtaioszt Athén egy hadsereg helyett kölcsönözte a megszorult Spártának. A Don Quijote szerzőjéről van egy anekdota, miszerint II. Fülöp (lám, egy király) egyszer csak arra figyelt fel, hogy egy deák egy könyvet olvas és hol felkacag, hol elérzékenyül. Rövid töprengés után rájön: ez a diák vagy bolond, vagy Cervantest olvassa.

Petőfitől Tözsér Árpádig (aki szerint bizony mi éppen a homokóra nyakába méltóztattunk telepedni annakidején) nagyobb versországban királyok a magyar költők, mint ami testüket, lelküket körülállhatná. Bartókunk egyenesen Amerikából Tihanylik vissza. Csakhát minden fokozatos változás, fokozatos elszakadás. Isten tudja az okát: október ötödike mívesnap,

október hetedike újra az. Közéjük Ő maga állította a vázát. Ezekért az október hatodikakért személyesen az Öregisten felel, mint magáról megfeledkezett Haynau.

Toltékok, aztékok, maják, inkák, dzsungelharcosok, Mauglik, nagy kultúrák romkertjei elégikusan őrzik a régi nagyságot. A Tejút, Csaba királyfi és a Dán Holger szinte hasonló legendaforogatókönyv szerint hajlandó visszajárni.

Pedig nem valamennyi hős Trója, vagy Maszada vagy Egervár vívásában esett áldozatul, mikor "kő kövön nem maradt".

De visszavárásukban, mint az ezertornyú ANI esetében is, mely nagyrészt, mint a görögök Akropolisza, földrengésben pusztult el, a legfontosabb mozzanatként emberkéz pro és kontra hősiessége, valami balladás, historikus, eposzba illő van beleépítve. Az élet, a jövő Szezám tárulj jelszava, a kiút ígérete.

Ősnépek nagy masszájából a Nagy Fazekas egy-egy csuporraalót leszakít. A magyarok is így szakadtak ki. Az örmények is; s hogy még hány nép, annak a lengyel, szerb, horvát, német nevű őseink a megmondható, szerelem és más egyedembegyedem szerint párosítva. És feltétlenül mindig volt egy pont, egy pillanat, egy fázis, amikor még egy elég erős vonzás határán vissza lehetett volna fordulni a sok Fordulj lovam, fordulj Lengyelország felé, a sok Hosszú útra megyek, meg a sok "híres szép Erdélyországból" való elindulás, a sok Elment a rózsám Délamerikába közepette, mielőtt azokká váltunk, akikről József Attila higgadtan beírja a rubrikába, hogy "mai magyarok".

Innen, ebből maradt az örök elképzelés egyetlen egy nyelv (mely sosem létezett, csak szép Bábelek és gyönyörű káoszok) csodatévő hatásáról. Minden kultúra egy más helyszín és kommunikáció köré alakult és keletkezett. Szenvedve és boldogan, mint a gyermekszülés.

Sajnos, épp a modern korokban jött el a haladás felszíni, vagy felszínes hódítása, mint új történelem, de lehet, mint valami hanyatlás megnyilvánulása. Az átmenetek új kínjaiba legalább annyi, nehéz időket átvészelt etnikum, áramlatot hordozó és mentő kis közösség pusztult bele, mint amennyi a történelem korábbi kohófázisaiban elég gyorsan egymásba olvadt. Hol vannak a gepidák, a longobárdok, az avarok, a besenyők, a kunok? De a magyarok örményként is itt vannak és az örmények magyarként is. Tér van a mi 48-49-ünk körül. Legegyszerűbben arra célozhatnánk, hogy "Hős vértől pirosult gyásztér"... de ez több annál, ez már a XIX. század közepének valami visszasütő történelmi naptól minden népek és nemzetek számára lassan kultúrtájja változó tere. És egyaránt büszkék lehetünk arra, hogyan vonzottuk más nemzetek fiait magunkhoz a kezdeményező bátorságunkkal, hogyan lettünk maga a Forradalom, hogyan lettünk nemzeti ügyként nemzetközi ügyé, és büszkék lehetünk arra, amiben már felzárkóztunk, újra csatlakozhattunk az élen gondolkodókhoz és cselekvőkhöz, arra, amiben a ma oly divatos és ridegen kizárólagossá váló Európához való csatlakozást mérik. "Ne ily mércét adj, Istenem!" - kiáltana fel a mindig heves, a mindig türelmetlen, de mindig igazságos poéta, ha a közélet annyit adna még az Írás jegyeire, mint a banknak az ő jegyeire. De ott van a nagy tér, a korok egyik legfontosabb kiöblösödése 48-49 körül. Felvonulásra, hadiszemlére, számbavételre, összevetésre, egyeztetésre a világgal. Ott van a Garibaldi Itáliájáé, a franciáké és németeké, lengyeleké, a Nemo-kapitányok és Edisonok szellemében hirtelen megugró Amerikáé... A "hős vértől pirosult" alatt a "nemzeti nagylét" tere. És Czetz Jánosaink, Türr Istvánjaink, Telekijeink és névtelen emigránsaink révén ott van a miénk is, mert mindig a jobbik oldalán álltunk. Jókai egy százarcú, ezer származású Magyarországról adja kézbe azt a jellemképet, melyet az ezer év elején Szent István tudatosan és öntudatosan már Intelmekbe foglalt.

Maga az emberiség sem áll végestelen végig a maga legjobb szintjén. A haza sem. Mint önző szülők - önző hazák is zsarnokoskodnak fiaikon. Avagy letargiába sülyedhetnek egy-egy középszerű nemzedéktől, hiába várják a megváltást.

Elveszített jog nincs, csak feladott jogok vannak - figyelmeztetett Deák Ferenc. És szemben vele van az önbizalom-túltengés, az önérzet inerciája, viszketegsége. A világon mindenütt mindenki átesett ezeken a betegségeken. A szerencsések hamarabb felépülnek belőlük. Árnyalat vagy agresszivitás követelni, remélni olyan jogokat, melyeket már-már pusztá létünk újabb fordulataival feladtunk? Egyes népek, a mindegyre például említett „mívelt nyugaton” is már angolul vagy spanyolul fognak hozzá kisebbségi követeléseik megfogalmazásához mostoha nyelvvesztő, kihaló, beolvasztó századok után. A mai baszkok 30 %-a beszél baszk nyelven, de azok nem baszk eredetűek, hanem a nagy iparosodás korszakában odagyűlt nyomorgók utódai. És bizony Verespatakon, nem kis mértékben 1848-49 következményeképpen ma egy százfőnyi unitárius, magyar neveket viselő gyülekezetből senki se tud már magyarul. Viszont a közel 2000 éves kopt egyház, a látszólag "mindent kibírás" után, most vezeti be kopt vallási szövegeibe, ősi keresztény énekei helyett az arab nyelvűt.

Borzongató reggelük volt október 6-án. Az elsők. Ők bizonyították a legszentebb dolgot: a hazaszeretetet. Ennek a nemzedéknek sikerült összhangba kerülni és összhangban maradni a legfontosabb és legtisztább eszményekkel. Ezért ennek a nemzedéknek mindene himnikus.

A mai, kései, az élet újabb, meg újabb színterével elszigetelt utódok, a mai metrón utazók, ugyanolyan borzongató reggeleken az ország folytonossága dolgában, az élet folytonossága dolgában igyekvők sorsközössége már legfennebb a korán elveszett, valahol a világháborúkban eltűnt nagyapákhoz hasonlóan viszonyulhat csak hozzájuk. De viszonyuljon. De emlékezzék. De éljen, ne tengjen és tűrjön csupán. Soha ne mondjon igent többé arra, amire ők életükkel nemet mondtak. Ellenkezőjére a nyomás, a kényszer lehetett magyarázat mindaddig, amíg idegen katonaság állomásozott egyes kaszárnyákban és egyes fejekben. Most látszólag egyes fejek is elvonultak "máskéntgondolkodni". Egy új erkölcsi érzékért kell sikraszállni tervezés és címen egyaránt, mely ne legyen megint elkötelezettebb valami elegáns megfoghatatlanság iránt, mint a kezünkben kiejthető legtörékenyebb dolog: tulajdon sorsunk iránt. Ma még annyi minden irányból érkező és annyi minden ellenére magyarok vagyunk valamennyire, valamennyien, valamennyi környező, régi szállásterületünkön, és a világ távoli tájain. Ne majdani Juliánusbarátok jogi, pénzügyi, demográfiai, vámügyi rubrikáiból bukkanjon fel valaha a most, a ma sürgető megoldások.

Szép őszi nap október hatodika, lehet, soha többé nem lesz borzongató Aradon, Mohácson sem. Többek közt azért, mert volt az a néhány nagy nemzedék, melyeknek minden gesztusa himnikus mára. Annyira, hogy talán elég volna ballagni tovább a történelmen azzal az egyetlen képre épülő halk, csendes, pátoszmentes himnusszal, programmal, fogadalommal, hogy "Fa lesznek, ha fának vagy virága..." Bizony, hazám.

Egy idézet októberre

Reményik Sándor

Vissza ne élj!

Ha ajkadon majd újra zeng a Himnusz,
S a Zászlót ismét Te veszed kezébe:
Zászlóval és Himnusszal halkán élj,
S vissza ne élj vele!
A Himnuszt mély, szemérmes áhítattal
Zsolozsmázd - szinte hangfogóval csak,

S a zászlót úgy illesd nyilvánosan,
Mintha volna árva kicsi-szalag,
Színháromság, titokban bujdosó -
Fiókok rejtekén rejtőzködő
Pókhálós kincs - a győztes lobogó.
S esküdj, hogy *Te* nem leszel az soha,
Aki mások ősi javára tör -
Rabból és páriából lettél ember, s szabad,
Nem lehetsz börtönőr.
Polgár voltál, s mint polgár harcos is.
Sok szürke éven át -
S minden kis lépésed önvédelem -
Józanul becsüld meg a katonát,
S ha igazság lesz a határokon túl:
Legyen határokon innen is az.
Különben egyet fordul a kerék -
S egy új tél mindent újra behavaz.

(1938. október 23.)

Máthé Éva a romániai magyar sajtó számára készített, összefoglaló beszámolóját azért közöljük, mert fontosnak tartjuk, hogy megmutassuk: mások, „kívülállók” hogyan vélekednek a háromnapos, koncentrált rendezvénysorozatról, miként látják és látatják közösségünk problémáit, jövőjét.

Egy sajátos népcsoport nem enged jussából!

Annál alaposabban, körültekintőbben előkészített, és olajozottabban zajló rendezvényt, mint a szeptember 29. és október 1. között Budapesten megtartott **Magyarörmény Kulturális Napok** - ritkán láttam. A sajtó számára előre kinyomtatott anyag, a programfüzet alapján az is pontos, átfogó képet alkothat arról, hogy mi a gondja-baja a Kárpát-medencében élő magyarörményeknek, aki nem volt jelen a Napokon. A beharangozó anyag egyik mondata szerint: "A rendezvénysorozat egy kicsit politikai megnyilvánulásnak is tekinthető, olyan értelemben, hogy a magyarörmény közösség önállóan megmutatja: él, és nemcsak múltja, hanem jövője is van." Nos aki jelen volt a két napon át szinte megállás nélkül, reggeltől estig tartó előadássorozaton, az valóban rájöhetett arra, hogy a találkozó politikai esemény volt a javából. Valláspolitikai, kisebbségpolitikai nyílt szembeszegülés azzal, ami ma Magyarországon "örmény vonalon" zajlik.

Néhány szó kevés annak a dr. Issekutz Sarolta ügyvédnek a méltatásához, aki a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának elnökeként kiváló szervezőkészséggel, ragyogó intelligenciával összefogta, levezette, és bizonyára korábban megtervezte ezt a találkozót, mely Budapest azon négy kerületének egy-egy színhelyén zajlott, ahol léteznek örmény kisebbségi önkormányzatok. Egyébként a magyarországi szervezők, résztvevők mellett az erdélyi örmény szigetek: Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Csíkszépvíz küldöttei voltak jelen a tulajdonképpen zárt körű, de a sajtó számára nyitott találkozók. A szervezők közül még ide kívánczik a kolozsvári Kovács Júlia neve, aki Bálint Tibor író neje, és az Arménia Örménymagyar Baráti Társaság elnöke.

A budapesti IX. kerületben levő Dési Huber István Művelődési Házban zajló első napi rendezvényen nem lehetett jelen a konferencia egyik fő védnöke, dr. Paskai László bíboros prímás, esztergomi érsek, de elküldte megbízottját, dr. Csordás Eörs kanonokot, kinek jelenléte láthatóan igen fontos volt a hallgatóság, a mintegy 100-150 örménymagyar vagy magyarörmény számára. Az örménységgel kapcsolatban kialakult konfliktushelyzet lényege a következő: a Magyarországon élő mintegy 15 000 örmény három betelepedési hullámban érkezett az országba. Az első jelentősebb népcsoport a XIII. században indult el az ősi földről, amikor Ani városból elüldözték az örményeket. Ők először Krímiába, majd Moldván keresztül Erdélybe menekültek, ahol a XVII. század második felében Apafy Mihály fejedelem engedelmével letelepedtek, és létrehozták Szamosújvár és Erzsébetváros szabad királyi városokat, valamint Gyergyószentmiklóson és Csíkszépvízen kolóniát alkottak. Később, főként Trianon nyomán, Magyarország területén szóródtak szét. A 300 éve magyar kultúrkörnyezetben élő örménység magyarrá vált, de gyökereikre, eredetükre büszkék. Vallásukat tekintve örmény szertartású római katolikusok. A második betelepedési hullámmal érkezettek a század eleji ifjútörök mozgalom népirtása elől kerültek a Kárpát-medencébe, Erdélybe, Magyarországra. A harmadik örmény csoport a második világháború után, a 70-es évektől kezdve a Szovjetunióból települt be Magyarországra, részben házasságkötés útján, részben tanulni mentek oda, vagy politikai okokból telepedtek át. Ők lényegesen kevesebben vannak, de beszélnek az örmény nyelvet, s akik közülük megkeresztelkedtek, azok apostoli gregorián örmények, ortodoxok.

Dr. Csordás Eörs az általa felvázolt történelmi freskóban világosan kimutatta, hogy az örmények évszázadok óta katolikusok, az Örmény Római Katolikus Egyháznak teljes körű létjogosultsága, világos státusza van. Róma az esztergomi érseket nevezte ki a magyarországi örmény egyház fejévé, mivel annakidején a görög katolikus egyháznak nem volt joghatósága. Az örmény katolikusok mindvégig a pápa alá tartoztak. A hitvita következménye az a tulajdonjogi bonyodalom, mely az utóbbi években rendkívüli módon kiéleződött. A magyarörmény katolikusok a budapesti Orlay utcában ezelőtt éppen 25 évvel templomot építettek maguknak. Az örményül beszélő, későbbi bevándorlók csoportja viszont létrehozta a maga Magyarországi Örmény Egyházát, és ez kijelentette: márpedig az Orlay utcai templom őket illeti, ők a valódi örmények Magyarországon. Hat éve a magyarörmények nem járhatnak templomukba, ott örményül zajlik a szertartás, amiből semmit nem értenek, hogy milyen liturgia szerint, azt nem tudják. Dr. Csordás Eörs kanonok természetesen mindenben a magyarörményeknek ad igazat, és a jelen levő dr. Visy Zsolt államtitkárnak, valamint a hallgatóságnak elmondta: ez ügyben dr. Paskai László bíboros levéllel fordult az új egyházi alakulat elnökéhez, amelyre talán élete "legpimaszabb" válaszát kapta.

Egy kérdésre, hogyan tudná segíteni a minisztérium a probléma megoldását, Dr. Visy elmondta, hogy ő nem az egyházakkal foglalkozik. Az államtitkár - a rendezvény másik védnökeként - arra intett: a konferenciát az indulatok lecsillapítására kellene használni, majd a sok évszázados örmény hányattatást ecsetelte. Szerinte az örmény keresztények elszigeteltsége csak az egyiptomi koptok sorsához hasonlítható. Sebesi Karen Attila többek között Eckstein Kovács Péter hazai kisebbségügyi miniszter üzenetét tolmácsolta, melyben kifejtette: a Kisebbségügyi Hivatal mindenképpen felvállalja a romániai örmények ügyét. Dr. Issekutz Sarolta leszögezte: a konferencia egyedül a Magyar Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától kapott hathatós anyagi támogatást. A magyarországi kisebbségi közalapítvány, az Országgyűlés kisebbségekkel foglalkozó Bizottsága egyáltalán nem támogatták a konferenciát. "Leírtak minket", fogalmazott egyértelműen az elnök asszony.

Az első konferencianap délelőttjének további előadói - dr. Sasvári László, ifj. Kabai Ferenc, dr. Issekutz Sarolta és Sebesi Karen Attila - igen érdekes témákat dolgoztak fel, mint azt,

hogy mit üzen az örmény szertartású katolikus szentmise a ma emberének; a magyar örménység reneszánsza; merre halad a romániai örménység.

Dr. Issekutz elnök asszony kemény szavakat küldött a magyar kisebbségügyi hatóságok irányába. Szerinte rasszizmus az, hogy csak azokat tekinti örményeknek, akik ismerik az örmény nyelvet. A korábban betelepdedtek tudatosan vállalták az elmagyarosodást, mert eddig mindig nagyon jól érezték magukat a magyar állam területén. De most kénytelenek fellépni " a gazdasági és politikai manipuláció" ellen. Az Orlay utcában nemcsak templomot oroztak el a közösségtől, hanem múzeumot, könyvtárat, levéltárat is, amelynek visszaszerzéséért mindent meg fognak tenni. Mind Romániában, mind Magyarországon a magyarörmények az örmény szellemi és tárgyi emlékek jogutódjainak tekintik magukat.

Szerinte a magyarországi média az utóbbi években elferdített képet ad az örményekről.

Sebesi Karen Attila a romániai, cseppet sem kevésbé zavaros örményügyekről beszélt, például arról, hogy Varujan Vosganian, az örmények szervezetének vezetője hathatósan támogatja azt, hogy a Székelyföldön ortodox templomok épüljenek.

Az első napon megszervezett sajtótájékoztaton még megtudtuk, hogy az említett magyarországi örmény ortodox egyház 1998-ban jött létre, 124-en alapították. Az örmény önkormányzatok körül is gondok vannak. Érdekes adalék, hogy a magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke, Doncsev Toso bolgár nemzetiségű, a hivatalban pedig ugyanazon személy foglalkozik a bolgár, szerb és örmény kisebbséggel, tehát világos, hogy milyen "kultúrkörbe", vallási csoportosulásba sorolták az örményeket. Az egyházi szervezet egyik vezetője, Alex Avaneszián, legközelebbi munkatársát pedig Valéria Tomescu-nak hívják! A sajtótájékoztaton Dr. Issekutz Sarolta elmondta: ők azért nem kapnak semmilyen kisebbségi támogatást, mert az örmény ellentábor és Doncsev Toso elnök szerint "etnobiznisz" az, amit művelnek, holott adatokkal bizonyította, hogy éppen Avanesziánék húznak hasznot örménységükből, miközben az "örmény ügyet" egyáltalán nem szorgalmazzák.

Az első nap délutánján újabb részletekbe menő, érdekes előadásokat hallgathattunk meg a következő témákról: a brassói római katolikus plébánia-templom magyarörmény mozaikablakai; csíkszépvízi örmény gyökerek; Vágó Pál festőművész munkássága, aki az Erdélyi panorámakép című hatalmas freskó egyik társszerzője; örménymagyarok a Szilágyságban; örmény kutatások Erdélyben. (Előadók: Fancsali János, dr. Száva Tibor - Bécsből, B. Kovács Júlia, dr. Benedek Katalin, Joikits Attila, Tarisnyás Csilla, Miklósi Sikes Csaba.)

A második napon jelen volt páter Vahan Hovagimian, aki az örmény katolikus liturgiáról tartott előadást, és folytatódott azoknak a beszámolóknak a sora, melyek egy-egy erdélyi magyarörmény település kimagasló örmény származású egyéniségeit, az örmények társaságait, azok tevékenységét mutatták be. Lukács Mária, Lengyel Mária, Jakobovits Miklós, Lázár Mária, Ajtony Gábor, Kalamár György, Budai Merza Pál, Calinescu János és Kruzsnyczki Keller Rozália tartott előadást.

A konferencianapokat olyan rendezvények egészítették ki, mint például a Dési Huber István Művelődési Házban megnyílt kiállítás, ahol az örmény származású magyar nemesi családok címereit láthattuk, közöttük a Lászlóffy, a gyergyói Kövér, a Zachariás, a kissármási Mály család, a Káprai báró, a baraczházi Capdebo, a Mártonffy, a szombatsági Sármezei és Vertár családok címereit. Este a Marczibányi téri Művelődési Házban könyvbemutatókra is sor került: az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesült adta ki azt a millenniumi kötetet, melynek szerzője Gudenus János József magyarországi genealógus, az igen szép kivitelezésű, vaskos kötet címe: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája. Ugyanakkor azt a

kötetet is bemutatották, mely a tavalyi hasonló, Szamosújváron megrendezett konferencia anyagát tartalmazza. A rendezvényen gyergyói és szamosújvári örmény egyházi kórusok is felléptek. Verseket szavalt Kalamár György és Sebesi Karen Attila sepsiszentgyörgyi és kolozsvári színművész. A második nap délutánján felemelő érzés volt részt venni azon az ünnepségen, melynek keretében a magyarörmények arról a két aradi vértanúról emlékeztek meg, akik maguk is örmény származásúak voltak: Kiss Ernőről és Lázár Vilmosról van szó. Az 1848-as szabadságharcot, a kor hangulatát, eseményeit Lászlóffy Aladár idézte, aki "baj- és sorstársainak" nevezte a jelen levőket. Dr. Sebesiné Nina Panieva kolozsvári zongoraművésznő és Dinnyés József gitárművész egészítette ki a műsort, melyben Sebesi Karen Attila versfelolvasással, szavalatokkal volt jelen. A színpadon felállított kopjafa előtt az aradi vértanúk emlékére meggyújtott gyertyák, a hangszórókból áradó harangzúgás, majd a magyar Himnusz és a Szózat közös eléneklése ékes bizonyítéka volt annak, hogy a hányatott sorsú kis közösség szívben és lélekben valóban magyar, de nem feledkezik meg örmény gyökereiről.

Mondják, hogy Hitler a század eleji örmény genocídiumról vette a mintát, amikor ördögi népirtási tervét kidolgozta. Aki elolvasta Werfel híres regényét (Die vierzig Tage des Musa Dagh), az nem szabadul egykönnyen annak emlékétől. E mostoha sorsú nép egyik csoportja népünk részévé vált. Sokszor nem is sejtjük magyar embertársunkról, hogy lényegében.., örmény. Álljon itt néhány közismert neves alkotó, kiváló személyiség neve, kik maguk is örmények (voltak): Hollósy Simon festőművész, az írók közül Csíki Gergely, Bányai Elemér, Petelei István, Szongott Kristóf, Kolozsvári Grandpierre Emil, a tudósok közül dr. Issekutz Béla akadémikus. A ma élők közül a Lászlóffy-testvérek, Aladár és Csaba, Szervátius Tibor, Jakobovits Miklós festőművész és sokan mások. A magyarörménység két miniszterelnököt és több minisztert adott a magyar nemzetnek.

Amikor hazaértem a budapesti konferenciáról, Biluska Annamária, marosvásárhelyi színművésznővel találkoztam, aki örmény származású, és említést tettem neki arról, hogy hol jártam. Ott, az utcán elővett irattárcájából egy megsárgult, újságból kivágott kis papírszeletet, melyen férje, Jánosházy György egyik szonettje található. És rám bízta. Tegyek vele, amit akarok, s majd juttassam vissza hozzá.

Hadd másoljam ide Jánosházy megrendítő sorait.

Örmények

Elvesztették az édes, ősi nyelvet,
a sziklabástyás, szőlős őshazát,
de mély szemükben még az elfelejtett
Ani romtemploma, az Ararát

Hava dereng, felködlik benne néha
a holocaust iszonyata, parázs
gyűlölet réme, hontalanság néma
fájdalma, szégyen, s megaláztatás,

otthon maradt testvérek sorsa, gondja,
kiknek vérét ontják most is naponta -
de szemük éjén mosoly villan át,

ha képzeletben meghitt, régi porták
felől örmény szelek orrukba hordják
a nyárson sült bárány illatát.

Akiknek sokat köszönhetünk...

Köszönetet mondunk **Magyarörmény nemzetközi kulturális napok Budapesten** rendezvénysorozatunk fővédnökeinek:

Dr. Paskai László Bíboros Úrnak

Dr. Visy Zsolt kulturális helyettes államtitkár Úrnak (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma), hogy elvállalták egyházi és világi rendezvénysorozatunk fővédnökségét. Köszönjük **Dr. Csordás Eörs** kanonok Úrnak, hogy Bíboros Úr személyes megbízottjaként segítségünkre volt október 1-én, az Örmény szertartású Római Katolikus Templomunkban lezajlott ünnepi szentmisénket követő rendezvényünk megszavarására tett kísérlet meghiúsításában.

Ugyancsak köszönetet mondunk **Weinvurm Árpád** elnök Úrnak (Fővárosi Közgyűlés Kisebbségi, Ember Jogi és Vallásügyi Bizottsága), hogy az ő személyes segítségével ugyancsak elkerülhető lett az Orlay u-i templomi, plébániai rendezvényünk komolyabb megszavarása.

Köszönjük **Lányi Zsolt** Úrnak, az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága elnökének, hogy a Szent Korona és a koronázási jelvények látogatásakor személyesen fogadta közel 70 fős csoportunkat - erdélyi testvéreinket és hazai magyarörményeket - és így e csodálatos élmény és környezet baráti beszélgetéssel összekötött, igazi zarándokúttá válhatott.

Köszönetet mondunk támogatóinknak, akiknek anyagi támogatása nélkül talán lehetetlen lett volna e nagyszabású magyarörmény bemutatkozás sikeres megrendezése. Köszönetünk:

- a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának,
- Budapest Főváros Önkormányzata Esélyegyenlőség Alapnak
- Humanitas Civitatis Alapítványnak
- Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának (Főváros II, VI, IX. és XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak
- a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak
- a Budapest Főváros XIII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak
- az Apenta Kft-nek (Budapest)
- Pharma Press Kiadó és Nyomdának (Budapest)

Köszönetet mondunk Budapest Főváros II., IX. és XI. kerületi Önkormányzatoknak, hogy a rendezvény helyszíneit ingyenesen biztosították részünkre.

Külön köszönetet mondunk **Fancsali Jánosnak** és családjának (Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat), akik nemcsak az előkészítés, hanem a megvalósítás során is segítséget nyújtottak úgy a vendégfogadás, mint pl. a Wekerle telep - Kós Károly műépítész csodálatos épületegyüttese bemutatása, önálló program ötlete és megvalósítása tekintetében.

Köszönetet mondunk **Wertán Zsolt** úrnak, hogy egyházi konferenciánk jelképeként elkészítette virágból nagyméretű örmény keresztünket, amely nemcsak a konferenciánk színhelyét, hanem az Aradi Vértanúk emlékűnepségünket, majd az Orlay u-i templomunkat is díszíthette, a Szent Kereszt ünnepén.

Köszönetet mondunk kulturális műsoraink közreműködőinek, elsősorban **Lászlóffy Aladár** költőnek, írónak (Kolozsvár), hogy egészségi állapotát nem kímélve, Aradi Vértanuinkra emlékező műsorunk ünnepi szónokaként megosztotta velünk remekbeszabott gondolatait, felhívta figyelmünket jelenünk veszélyeire, jövőnk formálásában való részvételünk fontosságára.

Köszönjük **Sebesi Karen Attila** színművész és rendező (Kolozsvár) *1849. október 6. Arad c.* műsorunk csodálatos megrendezéséért és megrendítő előadói teljesítményéért, valamennyi kulturális bemutatkozásunk során nyújtott színészi, előadói teljesítményéért.

Köszönjük **dr. Nina Panieva Sebesi** zongoraművésznő felejthetetlen zongorajátékát, örmény népdal, Chopin és Beethoven művek tolmácsolását.

Fogadják hálás köszönetünket közreműködésükért:

Dinnyés József gitárművész,

Szilvai Ingrid zongoraművésznő (aki az Orlay utcai plébánián tervezett kulturális műsor meghiúsulása miatt, zongora híján csodálatos erdélyi népdalokkal örvendeztetett meg bennünket) valamint **Fogolyán Kristóf** fuvolaművész.

Külön kiemeljük hálánkat a **szamosújvári és a gyergyószentmiklósi Örmény Szertartású Római Katolikus Egyházi Kórusok** közreműködéséért, amely nemcsak az örmény szertartású római katolikus szentmiséken, hanem egyéb kulturális rendezvényeinken is bemutatták örmény és magyar nyelvű egyházi és világi énekkultúránk magas fokú művelését, hagyományaink töretlen ápolását.

Köszönetet mondunk az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület Csongrád megyei Klubjának, valamint a Szegedi Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak, hogy a közös munka gyümölcseként létrejött *Örmények a Délvidéken, 1848-1849 c.* kiállításuk anyagát rendelkezésünkre bocsátották s ezzel Budapesten is sokak számára megtekinthetővé tették. Köszönetet mondunk Gudenus János József úrnak, valamint köszönjük Balogh Réka számítógépes grafikus és tervező önzetlen munkáját, amelynek köszönhetően csupán nyomdai költségek viselése árán jelentethettük meg az *Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája c.* millenniumi kiadványunkat.

Köszönetünket fejezzük ki konferenciánk 23 előadójának a magas színvonalú érdekes előadásokért.

Köszönjük a hallgatáságnak, kiállítások és kulturális műsoraink nagylétszámú résztvevőjének, hogy bemutatkozásunkat figyelemmel kísérték, a különböző helyszíneken aktív résztvevői voltak rendezvényeinknek.

Külön kiemeljük köszönetünket **Bencze B. György** polgármester úrnak, hogy a II. ker. Marczibányi téri Művelődési Házban rendezett kiállításunkat kultúránk iránti fogékonysággal és ismerettel gazdagon, az ünnepélyesség színvonalát emelve, megnyitotta.

S végül köszönetünket fejezzük ki a **Duna Tv. Millenniumi Krónika és Régiók szerkesztőségének** a különböző helyszíneken való megjelenésüket, szerkesztett műsorokat, hogy ne csak hazánkban, hanem Erdélyben is láthatóvá váljon e 3 napos rendezvénysorozat lényege és célja:

- az Erdélyből származó és részben Magyarországon élő magyarörménység összefogása,
- az erdélyi magyarörmények Erdélyben maradt közösségei, tárgyi emlékei bemutatása,
- a Magyarországi történelmi örménység szervezetei, az örmény szertartású római katolikus egyházaink, kulturális identitásörzésük korrekt bemutatása,
- erdélyi örmény gyökerek ápolása itthon is és otthon is.

az *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,*
mint a rendezvény főszervezője

Híradó

Szomorú szívvel tudatjuk Erzsébetváros polgáraival, valamint a magyarországi örmény közösség minden tagjával, hogy mindannyiunk által szeretett és tisztelt képviselőtársunk, **JAKAB LÁSZLÓNÉ** életének 69. évében, 2000 szeptember 1-én elhunyt.

Búcsúztatása szeptember 18-án 10.00 órakor volt az Új Köztemetőben.

A gyászmisét ugyanaznap 17.30. órakor tartották a Rózsák Tere Római Katolikus Templomban.

Ezúttal szeretnénk kifejezni mély részvétünket a Gyászoló Családnak

Budapest VII. Erzsébetvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, valamint az Örmény Kultúra Barátainak
Erzsébetvárosi Egyesülete és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A szamosújvári plébánia tájékoztatása szerint Rubens festményének megtekintése:

- általában szentmise előtt és után
- vasárnap d.e. 10-11 óráig
- kedden du.17-18 óra között

Ha ettől eltérő időben kívánják csoportok megtekinteni, azt előre jelezzék az Örmény Katolikus Plébánián, Gábor testvérnél (Bakó István Csaba plébános, levélcím: R-3475 Gherla, Parohia Armeano Catolica, Str. Stefan cel Mare Nr. 5., jud. Cluj, telefon /fax: 00-40-64-241-916).

A Fővárosi Örmény Klub szokásos klubestje 2000. október 19-én lesz a Magyarok Házában, Budapest, V. kerület, Semmelweis u. 1-3. alatt, a Zeneteremben.

Folytatjuk a gyűjtést a gyergyószentmiklósi, és az erzsébetvárosi templom felújítására!

Kérünk mindenkit, támogassa ezt a fontos célt, műemléktemplomaink megőrzését. Az adományokat az impresszumban (a lap végén) közölt címen (az EÖGYKE székhelyén) és bankszámlán is el lehet juttatni.

Akinek az ARMÉNIA magyarörmény időszaki szemle alábbi számaiból hiányzik, minimális térítés ellenében megkaphatja az EÖGYKE székhelyén. minden szerdán 16-18 óra között, Budapest, I. Donáti u. 71a.

1997/15. (19.) szám,

1998. évi 1-4 (21-24-ig) szám,

1999. évi 1-5. (25-29-ig) szám

Az EÖGYKE székhelyén (Budapest I. Donáti u. 71a) megvásárolható Avedik Lukács Erzsébetváros monográfiája c. műve (1896, Szamosújvár) fénymásolt kivitelben, 2 ezer Ft-ért. Ugyanitt kapható

Szongott Kristóf: A magyarhoni örmény családok Genealógiája 1.000

Szongott Kristóf: Szamosújvár Monográfiája (az I. kötet 1.000, a II. III. IV kötet 1.500 Ft)

Avedik Lukács: Erzsébetváros monográfiája (fénymásolat) 2.000 Ft Fancsali János: Viski János Fiatalkori évei 800 Ft

Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek 1997.,1998.,1999. évkönyv egyenként 1.000 Ft

dr. Száva Tibor Sándor: A csíkszépvízi SZÁVA CSALÁD 900 Ft

Az örmény katolikus egyház története és művészete konferenciakötet -1997. november 20-22. Bp.

Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény-katolikus egyháza és identitástudata régen és ma -1999. nov. 20-21. Szamosújvár konferenciakötet egyenként 1.500 Ft

Máramarosi havasok Millennium - Máramarosi írók, költők antológiája /Máramaros2000./ 500 Ft

Gudenus János József; Az örmény származású magyar nemesi családok genealógiája /színes cimerrajzokkal/ 5.000 Ft

Rendelést felvesszünk!

A könyvek megvásárolhatók az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület Bpest. I. Donáti u. 7/a. Telefon: 201-1011.

"Beszámoló édesapámnak"

Bocsásson meg az Olvasó azért, hogy önmagamat idézem. Tudom, illetlenség, de hát ilyen időket élünk.... s a szeptember 29-én kezdődő, október 1-én végetérő konferencia (a Magyarörmény nemzetközi kulturális napok Budapesten) fontos esemény volt, igazán "idő"-nek tarthatjuk.

Majd két éve itt, az EÖGYKE-füzetek-ben (1999 januárjában) "Beszámoló tíz éve elhunyt apámnak" címen a következőt írtam, a január 3-i elektori gyűlés (az Országos Örmény Önkormányzat választása) után:

"Ültem ott egy kis csapat egyik legkisebbik tagjaként. A csapat igyekezett méltányosan, de mégis a végsőkéig harcolni az igazságért. Méltányosságért cserébe azonban nem kapott méltányosságot. Igyekezett becsületes kompromisszumot kötni és valamilyen emberi többlet érdekében arányosságot kiharcolni. Hiába. Úthengerként nyomult valami más, ami irgalmat, belátást nem ismer. És én ekkor /../ kezdtem jól érezni magam csupán attól, hogy ezen a széken ülök, ennek a kis csapatnak tagjaként. Egyszerűen boldog lettem - érts meg, Édesapám! - mert az enyéim között vagyok."

A mostani, háromnapos rendezvénysorozat... az előadások, ahol gondról, bajról, múltból, jövőről, feladatokról s elért eredményekről beszéltek... .. a "folyosói beszélgetések", amikor szíves szót, értelmeset és (az Erdélyből jöttek szájából) szépen hangzót hallottam...

...a budapestiek észrevétlenül vették át az izes, csiki, gyergyói dallamot. Elég volt néhány mondatot hallani ifj. Zakariás Pétertől, Kalamár Györgytől, vagy Ajtony Gábortól... Valaki a vasárnapi búcsúnál kérdezte tőlem, ugye, nem budapesti vagyok, mert hallik a kiejtésemen... Ó, Istenem, két éves voltam, amikor 1945-ben eldőlt, hogy budapestivé válok s gyermekkori indián-csatáimat nem a Feketeügy mentén, hanem a budai Vérmezőn fogom megvívni...

Csak egy héttel a konferencia előtt az illető nemigen hall tőlem szép kiejtést. De a péntek reggeltől ható "fertőzés" vasárnap délutánra már meghozta az eredményt...

... s amikor a templom körüli botrányos hangulat láttán az erdélyiek álla leesett, mert "ilyet álmunkban sem gondoltak volna", pedig láttak ők, sokat, de elképedésükben benne volt a tisztaság igénye... ,

... s amikor szépen, okosan mondva hallja az ember Sebesi Karen Attilától, hogy *ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát...*

... s amikor a konferencia zártával, szombaton kora délután a jelenlévő félszáz ember nagy körben egymás kezét fogva Miatyánkot mond...

... no, most folytatom azt az egyetlen mondatot, amit az előző beszámoló után vagy huszonegy hónappal jelentésként el kell küldenem Édesapámnak- Akkor így zártam:

"Jó helyen ültem, az enyéim között. Ezt Te bizonyosan jóváhagyod."

Hát, Édesapám, valamikor, 2000. szeptember 29. péntek reggele s október 1. vasárnap estéje között eléjött a magyar költő versének első szakasza, ezt küldöm beszámolóként Neked a túlvilágra, s azoknak, akik olvassák, erre, a mi furcsa, göröngyös világunkra:

*Ime, hát megleltem hazámat,
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölébem,
ha eltemet, ki eltemet.*

Ezt József Attila írta. S ezt én éreztem csiki, szamosújvári, budapesti, gyergyói, bécsi, kolozsvári, brassói, sepsiszentgyörgyi s tordai magyarörmények között.

A konferencia októberi üzenete
(egy résztvevő emlékezése)
Október a Dunán...

Gondolom, közepes volt a vízállás a Dunán, Budapestnél. Mindegy. A Dunán a történelem folyik, közép európai módra, s boldogan tehetjük hozzá: magyar módra. Úgy "magyar módra", ahogyan szeretjük emlegetni, a kizárás gonosz indulatai nélkül.

A Magyarörmény Nemzetközi Kulturális Napok budapesti rendezvénysorozatának zárásaként a résztvevők vasárnap, október elsején este hétkor hajóra szálltak, hogy Budapest esti fényei között búcsúzzanak. A hajó neve Attila volt, de a sok (viszonylag nagy) örmény orr nem húzta le...

Aztán a halkán szemerkélő esőben "a lányok", a szamosújvári s gyergyószentmiklósi egyházi kórus tagjai kiültek a hajó orrába és énekelni kezdtek. Népdalt, slágert, magyarnótát, ahogyan a szájukra jött. Mi többiek szép lassan köréjük-melléjük-mögéjük gyülekeztünk.

"Tavaszi szél vizet áraszt...", aztán "Éjjel az omnibusz tetején..." (s a zenét csak érzékeny, magas ízléssel hallgatónak mondom: ne fintorogjanak, ez ugyanúgy népszerű, mindennapi kultúránk része, mint a régi virágénekek, vagy az ünnepi, emelkedett himnuszok.) Aztán "Százados úr, seجهaj, százados úr, ha felül a lovára..."

Lassan mindenki nyugodott a papos-rendőrös mise után. Kétoldalt Buda s Pest fényei. Szilágyi Dezső-téri református templom...Műegyetem... a végleg Budapest jelképévé vált Szabadság-szobor... szemerkélő eső. Október a magyarság különös hónapja. Hatodika: Arad. Huszonharmadika: "Piros a vér a pesti utcán...", ahogyan Tamási Lajos 56 november 2-án megjelent, híres verse mondja.

Visszafelé...köröskörül ez a fényekbe burkolózott, piszkos, gyönyörű város...

"Lovamat kötöttem piros almafához..."

Valami megrándul a levegőben.

A lányok rezzenéstelenül dalolják a régi virágének egészen újkori folytatását, vagyis Bródy János szövegét. Hogyisne folytatnák!

Hiszen Erdélyből jöttek!

Hiszen Bródy a budapesti 56-ra és a prágai 68-ra (soha ki nem mondottan s mindenki által tudottan) írta rá a többszáz éves virágének dallamára:

"Ha én utca volnék,
mindig tiszta lennék,
minden áldott este
fényben megfürödnék,
és ha engem egyszer
lánckerék taposna,
alattam a föld is sírva beomolna..."

Az arcomon vízcseppek. Hiszen szemerkél az eső...

dcs

• Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is lehet fizetni.

• Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Székhelye: 1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest Pf., 70.

Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba

Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401